

Ne tekintsd magától értetődőnek a demokráciát

Mi a közös egy béka és aközött, hogy valaki egy autoriter országban él?

Biztosan hallottatok már a forró vízben ülő béka metaforájáról, ami lassan fő egészen addig, amíg el nem pusztul anélkül, hogy mindezt észrevenné.

Ilyen volt Magyarország az elmúlt 13 évben.

A 40 évig tartó államszocializmus után az 1990-es években langyos demokráciával indultunk. Nem volt a demokrácia paradicsoma, de egy többé-kevésbé működő demokrácia volt. 2010-ben egy jobboldali kormány került hatalomra, ami azóta háromszor nyerte meg a választásokat. Ez a kormány átvette a kultúránk legveszélyesebb jellemzőit, és ezeket politikájának fő tartóoszlopaivá alakította: a nacionalizmust, a rasszizmust, a homofóbiát, a szegények megvetését, és a másokkal szembeni általános gyanakvást és gyűlöletet. Magyarország ma valahol a diktatúra és a demokrácia közötti szürke zónában van.

Ez nem egyik napról a másikra történt. Lassan, de biztos kézzel csavarták fel alattunk a hőfokot. Nem is tudom megszámolni, hányszor hallottam, hogy valaki azt mondja: odáig már biztos nem mennek el, ez soha nem fog megtörténni.

Akkor is ezt mondtuk, amikor a hajléktalanságot szabálysértésnek nyilvánították az alkotmányban.

Akkor is ezt mondtuk, amikor megalkották Európa egyik leginkább dolgozóellenes törvényét, a rabszolgatörvényt, amely lehetővé teszi a munkavállalók szélsőséges kizsákmányolását.

Akkor is ezt mondtuk, amikor LMBTQ barátainkat és családtagjainkat belső ellenségnek kiáltották ki, amikor az azonos nemű párokat másodrendű állampolgárokká degradálták, és amikor betiltották a szexuális felvilágosítást az iskolákban annak az ürügyén, hogy megvédjék a gyerekeket a pedofliától.

És akkor is ezt mondtuk, amikor megfélemlítették, kirúgták és cenzúrázták a tanárokat, mert igazat mondtak a bérekről és a munkakörülményekről, és amikor könnygázzal fújták le a középiskolás diákokat, mert a minőségi oktatásért tüntettek.

De végül ezek a dolgok - és még sok más - mind megtörténtek.

Magyarország nem a világ legrosszabb országa. Az Európai Unió tagja. Magas jövedelmű gazdaságnak számít. Rendszeresen vannak választások. Még mindig van némi független média. De egyértelműen autoriter ország, amikor arról van szó, ahogyan a kormány viszonyul az emberekhez, és ahogyan a legtöbb ember viszonyul a kormányhoz. Sokan feladják és nemcsak gazdasági, de politikai okokból is elhagyják hazánkat.

Gyakran kapom meg a kérdést: miért vagy még mindig itt? A válaszom nagyon egyszerű: ez az otthonom, ide tartozom. Itt harcoltam a társadalmi igazságosságért és a demokráciáért azelőtt, hogy ez a rezsim hatalomra került, és itt fogok tovább

dolgozni ugyanezekért a dolgokért akkor is, amikor ők már rég nem lesznek itt. Ha a kormánypropagandát kérdezitek rólam, akkor közellenség vagyok. Külföldi ügynök, aki tönkre akarja tenni Magyarországot. Ezért állítanak célkeresztbe és ezért zaklatnak és rágalmaznak már 10 éve.

Ha viszont engem kérdeztek a kormányról, akkor ők csak egy bukkanó az úton. Egy Himalája méretű bukkanó, de egyszer biztosan át fogunk rajta jutni.

És itt meg szeretnék állni egy pillanatra. Nem azért beszélek az országomról, hogy sajnáljatok minket. Inkább azt szeretném, ha elgondolkodnátok azon, hogy mi történik ott, ahol ti éltek. Van beleszólásotok abba, hogy ott mi történik? Úgy érzitek, hogy van hatalmatok? És nem azt kérdezem, hogy vannak-e választások vagy hogy van-e alkotmányotok. Nekünk mindkettő van, még sincs demokrácia. Azt kérdezem tőletek, hogy lehetséges-e valaha alulról elérni változást?

„A demokrácia nem főnév, hanem ige, akkor van, ha csináljuk.”

Ez a Közélet Iskolája szlogenje. Ez egy aktivista iskola, aminek a társalapítója vagyok. Hisszük, hogy a demokrácia nem az egyetértésről, hanem a vitáról szól. Nem arról szól, hogy egy nagy, boldog család vagyunk, ahol mindenki szereti egymást és egyetért a másikkal. Ha van konfliktus, küzdelem és változás, akkor van helye a demokráciának. Mindig kialakulóban van. És mi vagyunk azok, akik létrehozzuk.

Amikor külföldre megyek, és elmondom az embereknek, hogy Magyarországról jöttem, általában szomorú pillantásokat és egy kérdést kapok: ó, hogy is hívják a diktátorokat? És valóban, a miniszterelnökünk az antidemokratikus vezetés szimbólumává vált. De van egy másik Magyarország is. Ez a Magyarország alig látható a külvilág számára, és lehet, hogy soha nem olvastok rólunk a New York Times-ban, de létezik, és sok-sok olyan emberből és szervezetből áll, akik a társadalmi igazságosságért, a környezeti igazságosságért, a munkások jogaiért és a közszolgáltatásokért dolgoznak, sok minden más mellett.

Valójában sok magyar ember sem ismeri Magyarországnak ezt a másik oldalát. Úgy gondolom, hogy ez a változás igazi akadálya. Az határozza meg, hogy mit tartunk lehetségesnek, amit mi a valóságnak látunk. Ha csak a félelmet és a passzivitást látjuk, akkor nehezen fogunk tudni elképzelni bármi mást, ami ezen túlmutat. De ha megtapasztaljuk a társadalmi és politikai elnyomás alternatíváit, akkor képesek leszünk elképzelni és megteremteni egy másfajta jövőt mindannyiunk számára.

Hadd mondjak egy olyan példát erre a másik Magyarországra, ami különösen közel áll a szívemhez. A Város Mindenkié a magyarországi lakhatási mozgalom úttörője, ahol hajléktalan emberek és lakásban élő szövetségeseik együtt dolgoznak a lakhatási igazságosságért. Az teszi igazán különlegessé, hogy nagyon komolyan veszi a „Velünk beszélj, ne rólunk!” üzenetét. Ebben a csoportban sok hajléktalan ember nyerte vissza az önbizalmát, az összetartozás érzését és a

politikai identitását. Ezek mind elengedhetetlenek ahhoz, hogy gyakorolhassuk állampolgári jogainkat. Az olyan emberek, mint a barátaim – Gyula, Jutka, Jani és Erika – mindannyian mozgalmi vezetőkkel váltak, úgy, hogy közben saját építésű kunyhókban, hajléktalanszállón, bérelt szobákban vagy az utcán éltek. És Ez a közösség, ahol az én politikai utam is elkezdődött.

2011-ben A Város Mindenkié aktivistái elfoglalták a 8. kerületi polgármester irodáját.

Az ülősztrájkjal megpróbáltuk megállítani a hajléktalanság erőszakos kriminalizálását, amit a kormányzat fő hajléktalanelenes stratégiája kezdeményezett – ő volt akkoriban a kerület polgármestere is.

Ennek a tüntetésnek én voltam az egyik szervezője, és végül a rendőrség vonszolt ki minket az épületből.

Az események váratlan fordulata, hogy ma ugyanabban az épületben dolgozom, amit több mint 10 éve elfoglaltunk. Mindennap ugyanazokon a folyosókon sétálok, és a polgármester irodájában tartok megbeszéléseket.

De hogyan lehetséges ez? Hogyan történt mindez?

2019-ben egy helyi alulról szerveződő szervezet progresszív jelöltje kihívta a szegényellenes polgármestert a helyi választásokon. Mindenki legnagyobb meglepetésére – beleértve minket is – végül ő nyerte meg a választást. Én is benne voltam a polgármester csapatában, és ma már vele dolgozom egy új szervezeti egység, a Közösségi Részvételi Iroda vezetőjeként. Ebben az irodában az a feladatunk, hogy új kapcsolatot teremtsünk az önkormányzat és a helyi lakosok között. Egy olyan kapcsolatot, amely a kölcsönös bizalmon, a hatalom megosztásán és a tiszteleten alapul. Ez teljesen ellentétes azzal, amit a központi kormányzat csinál.

Hadd mondjak egy példát.

A kerületünkben van egy kis közösségi kert. Sok évvel ezelőtt kerítéssel vették körül, és tervben volt, hogy luxuslakásokat építenek ide. A kerítés miatt mindenki azt hitte, hogy ez magántulajdon. De aztán jött egy csoport aktív polgár, akik felfedezték, hogy a kerítés illegálisan épült. Elkezdtek lobbizni az önkormányzatnál, hogy bontsák le. Hajthatatlanok és – bürokrata szemmel - nagyon idegesítőek voltak, de végül elérték a céljukat: az önkormányzat eltávolította a kerítést, és létrejött egy kert, amit most a környék lakói tartanak fenn.

Ez egy kis hétköznapi példa. És pontosan ez a lényeg. A demokrácia abból a mindennapos harcból születik, amit politikának nevezünk. Egyszerre jön létre felülről és alulról. A hatalmon lévőknek nyitottnak, érzékenyek és felelősségteljesnek kell lenniük. Az embereknek pedig okosnak és szervezettnek kell lenni és arra kell koncentrálniuk, hogy megkapják, amire szükségük van. Ennek a kertnek a története pontosan erről szól.

Hadd mondjak egy másik példát. Magyarországon a kormány a hatalmat és az erőforrásokat saját érdekei szerint központosítja. Az embereknek egyáltalán nincs beleszólásuk abba, hogy mire költik a közpénzt. De gyökeresen más a helyzet Budapesten és a mi kis 8. kerületünkben is, amit a demokratikus ellenzék vezet.

Néhány évvel ezelőtt bevezették a részvételi költségvetést az egész fővárosban és a mi kerületünkben is. A részvételi költségvetés azt jelenti, hogy a város lakói dönthetnek arról, hogy mire költse az önkormányzat a költségvetése egy bizonyos részét. Ezzel valójában a politikusok lemondanak hatalmuk egy részéről, mert úgy gondolják, hogy a helyi lakosok tudják a legjobban, mire van szükségük. És így is van: az emberek nagyon gyakran szavaznak meg olyan dolgokat, amiket a választott képviselők egyébként nem szívesen tennének meg. A budapestiek ezt a hatalmat arra használják, hogy sok más dolog mellett új buszmegállókat, nyilvános WC-eket és zebrákat építsenek, vagy hogy új szociális és környezetvédelmi programokat indítsanak.

Most lehet, hogy azt gondoljátok: nekem még sosem volt beleszólásom abba, hogy a városom hogyan költi el az adómat. Akkor miért is panaszkodik ez az ember Magyarországra? De ne felejtsetek el: a szabadság egy kis szigetét mutatom meg nektek egy olyan ország közepén, ahol egyre kevesebb a politikai oxigén. Azzal, hogy Budapesten megnyitjuk az önkormányzati költségvetést az emberek felé, egy újfajta politikai modellt alakítunk ki. Erről tanulunk és tanítjuk egymást és ez az, ami alternatívát épít a tekintélyelvűséggel szemben.

Térjünk vissza a forró vízben ülő béka metaforájához. Érezted már magad úgy, mint ez a béka? Miért nem csinál semmit? Hol van a többi béka, és ők miért nem csinálnak semmit? Soha nem lehet csak ülni és várni, hogy a demokrácia csak úgy varázsütésre, magától működni fog. Nem fog. És nem várhattok arra sem, hogy a demokráciát majd valaki más fogja működtetni helyettetek. Nem fogja. Csak te tudod működésre bírni, ha kiállsz magadért, szervezkedsz és feszegeted a politikai lehetőségek határait. Ahogy nekünk, magyaroknak meg kell küzdenünk a saját szabadságunkért és újra kell építenünk a saját demokráciánkat, úgy kell majd mindannyiótoknak ugyanezt tennetek, függetlenül attól, hogy a világ melyik pontján ültök langyos vagy forrásban lévő vízben. Élvezzétek a demokráciátokat, ameddig van, de soha ne kényelmesedjete el benne. Emlékezzetek a békára, és soha ne vegyétek természetesnek a víz hőmérsékletét!

Köszönöm!